

5. Гриценко А. Еволюція вартості // Економіка України. — 2001. — № 4. — С. 45—55.

6. М. Руденко. Енергія природи. Нариси з фізичної економії. — К.: Молодь, 1998. — 528 с.

7. Б. Пасхавер. Продовольча доступність // Економіка України. — 2001. — № 7. — С. 69.

І. О. Крюкова, канд. екон. наук,
ст. викл. кафедри політичної економії,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ДВІ СТЕЖИНИ ОДНОГО ШЛЯХУ

The author of this report attracts attention to the creative works of S.M.Bulgakov which had not been direct follower of physical economics' theory by S.A.Podolinsky but had combined system- civilization economic views.

Дві стежини одного шляху — так образно бачиться мені роль С. А. Подолинського та С. М. Булгакова в економічній науці. Актуальність переконань С. А. Подолинського добре відома нам з матеріалів минулої, присвяченої його творчості конференції [5]. Та яким чином до них дотичний творчий спадок С. М. Булгакова, який не відомий нам як представник теорії фізичної економії чи то сталого розвитку? Заслуга обох авторів полягає у спільній, важливій науковій справі, якою є обґрунтування ціннісної орієнтації економіки. На мою думку, ціннісні економічні погляди С. М. Булгакова є узгодженими з позицією С. А. Подолинського за логікою міркувань, вони разом вписуються в одну спільну цивілізаційну матрицю обґрунтування ціннісної орієнтації економічного розвитку.

За розумінням ціннісної економічної проблематики С. А. Подолинським, вона зумовлена фізичним походженням економічних благ, а за поглядами С. М. Булгакова, — необхідністю влаштування господарства за законами моральної етики. Подолинського підштовхнула до таких міркувань природнича освіта, знання фізіолога, а Булгакова — духовні переконання священнослужителя. Проекція знань із сфери природознавства та релігії на сферу економіки зумовили концептуальну цивілізаційну перспективу економічних висновків авторів.

І не даремно бачення ними нормативної економіки з позицій різних сфер суспільного буття істотно збігаються. Проблема ціннісної орієнтації економіки є предметом системного цивілізаційного вивчення. Внески цих персоналій до осмислення господарських проблем є взаємодоповнюючими.

Підставою для бачення нами сумісності теоретичних позицій С. А. Подолинського та С. М. Булгакова стала узгодженість їх економічних поглядів за принципом екзистенціалізму, який на противагу сцієнтизму не виокремлює систему соціуму з її суспільним господарством (ноосферу) понад системою природною (біосферою), а повертає їм належну суцільність [4].

Принцип екзистенціалізму, в свою чергу, розкривається через космогенність як ключовий статус якості людського господарювання, відповідність якому необхідна з огляду на завдання подолання антиномії людської праці. Попри продуктивні можливості людства, автори нагадують, що перманентною верховною силою в господарському житті суспільства є енергія Сонця (за С. А. Подолинським) [3] та Софія, тобто божественне начало в природі, часткою якої є людина (за С. М. Булгаковим) [2].

У космогенних засадах полягає сутнісна аналогія економічних світоглядів зазначених авторів, яка дає підстави для висновку про їх принципову методологічну сумісність та можливість синтезу відповідних теоретичних кредо. Розуміння космогенності заперечує антиномію праці, натомість обґрунтовує її софійне начало і призначення, виводячи етичний механізм природно-економічної збалансованості, покликання і принцип дії якого ґрунтується на реалізації природного в людині та людського в природі. Лише за таких умов бачиться можливим успішне функціонування і розвиток економічної системи, оскільки їх дотримання забезпечує досягнення системної економічної мети — існування економіки заради задоволення потреб людини.

Економічне втілення ідеї космогенності людства передбачає введення в дію екзистенціального системного принципу природно-економічної організації, як етичного начала ціннісної орієнтації економічних процесів, на меті у якого є подолання антиномії людської праці, що сприятиме взаємообумовленій гуманізації як самого процесу господарювання (завдяки реалізації природного в людині), так і його наслідків (реалізації людського в природі). Таких спільних методологічних висновків дійшли С. А. Подолинський і С. М. Булгаков, хоча кожен йшов в економічній науці тернистою стежкою свого особистого професійного кредо.

Завдяки ідеї космогенності, як відправній точці обох науковців, фізична економія С. А. Подолинського виходить на ту саму етику природничо-економічної взаємодії, яка є ключовою засадою філософії господарства С. М. Булгакова. Лише ця моральна етика, що є економічною за механізмом своєї реалізації, природничою за спрямуванням та соціальною за походженням і наслідками, може врятувати людство від глобальної екологічної катастрофи, що на нього насувається. Теорії зазначених авторів варті уваги і вшанування — за ними наше майбутнє.

Колись М. Горький сказав про одного з класиків російської поезії, що читати його твори — це чудовий спосіб виховати в собі людину. Теж саме можна повторити і про доцільність вивчення теорії фізичної економії та філософії господарства. Адже невід'ємним компонентом людської культури є культура суспільного господарювання. А вона базується на рівні культури нашої економічної свідомості.

Читаючи твори С. А. Подолинського та С. М. Булгакова отримуєш насолоду від філософської гармонії між ними, від унісону сердець їх авторів, відчуваєш велич процесу наукового синтезу та переймаєшся впевненістю, що сила фундаментальної економічної науки полягає не в специфічних розбіжностях між економічними теоріями, а в спільному між ними, в єдності наукових концепцій цивілізаційної парадигми економічного розвитку.

Література

1. *Булгаков С. Н.* Народное хозяйство и религиозная личность: Соч.: В 2 т. — Т. 2. — М.: Наука, 1993.
2. *Булгаков С. Н.* Философия хозяйства. — М.: Наука, 1990.
3. Праця людини і її відношення до розподілу енергії. — Подолинський С. А. Вибрані твори / Упорядник Л. Я. Корнійчук. — К.: КНЕУ, 2000. — С. 203—282.
4. Учение В. И. Вернадского о переходе биосферы в ноосферу, его философское и общенаучное значение.: Т. 1. — М.: Философское общество СССР, 1990. — 236 с.
5. Учення С. Подолинського і цивілізаційна еколого-економічна перспектива: Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченій 150-річчю від дня народження С. А. Подолинського. — К.: КНЕУ, 2001. — 160 с.